

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας / Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα σπουδών /
φοιτ: Άννα Μώτου / υπευθ.καθηγήτρια: Ίρις Λυκουριώτη

*ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΡΕΙΠΙΟΥ ΣΕ ΚΑΤΟΙΚΙΑ (-ΗΣΥΧΑΣΤΗΡΙΟ) ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΤΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΑΣ*

1_Εισαγωγή / Μέθοδος_

Η παρούσα μελέτη αφορά στον σχεδιασμό κατοίκησης παραδοσιακού κτίσματος στην Μακρινίτσα Πηλίου, μέσα από την ανάγνωση των αποστάσεων του από τα στοιχεία του άμεσου φυσικού του χώρου.

Μετά από τη συστηματική καταγραφή της θέσης του κτίσματος, και με εργαλεία όπως η φωτογραφία, η χαρτογράφηση, η σχεδίαση διαγραμματικών χαρτών, η περιγραφή του τοπίου μέσω της σύνταξης κειμένου, αναδεικνύουμε πως η απόσταση λειτουργεί ως συνθήκη κατοίκησης. Επανερμηνεύουμε δηλαδή την τοπογεωγραφία προκειμένου να διατυπώσουμε στρατηγικές σχεδιαστικές επιλογές που θα καθορίσουν στη συνέχεια τον τρόπο διαβίωσης μέσα και έξω από το κτίριο, καθώς και την εξέλιξη της μορφής του.

Προκειμένου να αποκρυπτογραφήσω το τοπίο και να μελετήσω το αντικείμενο του σχεδιασμού, επισκεπτόμουν τακτικά το κτίσμα και τον οικισμό Μακρινίτσας, (πολλές φορές συνοδευόμενη από τον Πολιτικό μηχανικό Νίκο Χατζηνικολάου, τον ιδιοκτήτη Δημοσθένη Λιόντο, αλλά και την υπεύθυνη καθηγήτρια Ίρις Λυκουριώτη).

Ξεκινήσαμε από την πλήρη και λεπτομερή καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης με την αγωνία να κατανοήσουμε την Αρχιτεκτονική και τον *Τόπο*. Η καταγραφή αφορούσε:

- α) την τοπογραφική και φωτογραφική αποτύπωση του οικοπέδου και της κατοικίας και την ανάδειξη και ανάγνωση της θέσης τους μέσα στο φυσικό τοπίο, μέσα από χάρτες και αεροφωτογραφίες,
- β) την εξέλιξη του κτίσματος και τις διαφορετικές περιόδους ανάπτυξής του (ιστορική τεκμηρίωση),
- γ) την κατανόηση της ζωής του, δηλαδή της ζωής της αγροτικής οικογένειας που το κατοικούσε μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '60 περίπου.

Οι τρεις βασικοί πυλώνες πάνω στους οποίους δομήθηκε η μεθοδολογία του σχεδιασμού είναι το *Τοπίο*, το *Κτίριο* και ο *Κάτοικος*. Διαπιστώσαμε μετά από συστηματική έρευνα και συλλογή πληροφοριών και χαρακτηριστικών για κάθε έναν από αυτούς τους τρεις πυρήνες, ότι οι τρεις αυτοί αποτελούν σύστημα αλληλοεξαρτώμενο, δηλαδή κάθε ένας λειτουργεί σε συνεργασία με τον άλλον, εφόσον κάθε αλλαγή σε μια από τις τρεις αυτές μεταβλητές, επηρεάζει τις

υπόλοιπες δυο. Έτσι θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η μέθοδος που επινοήθηκε, έχει την βάση της στον συσχετισμό των τριών παραμέτρων.

Για παράδειγμα, η ερμηνευτική προσέγγιση του Τόπου στον οποίο κατοικοεδρεύει το κτίσμα, δηλαδή του φυσικού υποδοχέα και του κτισμένου περιβάλλοντος, και τα συμπεράσματα που προέκυψαν σχετικά με το οικιστικό σύστημα μέσα στο οποίο έχει βρει την θέση του, αποτέλεσαν το εφαλτήριο για τις μετέπειτα σχεδιαστικές αποφάσεις.

Ακόμη, οι συνεχείς διάλογοι με τον μελλοντικό κάτοικο του κτίσματος, Δημοσθένη Λιόντο, (αλλά και με άλλους κατοίκους του χωριού) και η συλλογή στοιχείων σχετικά με τον τρόπο ζωής των προκατόχων, βοήθησαν στο να σχηματίσουμε ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με τις ανάγκες οι οποίες πρέπει να ικανοποιηθούν μέσω του σχεδιασμού. Έγινε προσπάθεια να σκιαγραφηθούν οι προσωπικότητες των χρηστών, πατέρα και γιου, η οποία πήρε την μορφή συνέντευξης. Η επικοινωνία με τον πελάτη και όλη αυτή η ανταλλαγή ιδεών μέσα από μια σειρά συζητήσεων-συναντήσεων, αποδείχθηκε καθοριστικής σημασίας για την εξελικτική πορεία του σχεδιασμού, καθώς και η συνεργασία με τον πολιτικό μηχανικό.

Θεωρήσαμε λοιπόν, ότι όλες οι εικόνες που συλλέχθηκαν, αποτελούν δεδομένα για την αποκατάσταση του ερειπίου, τα οποία επανερμηνεύονται ώστε να αντανakλούν στο μέλλον την αλληλεπίδραση των αλλαγών τους, το βάρος της ηλικίας τους, τη μνήμη της ζωής τους και την οντότητά τους, όπως διαμορφώθηκε ως σύνθεση του τόπου, του τύπου και της ιστορίας τους.

Στις επάλληλες αυτές αναγνώσεις, ο χώρος και ο χρόνος αναμιγνύονταν συνεχώς, αποκαλύπτοντας τελικά μία οργάνωση, η οποία θεωρήσαμε ότι ήταν ικανή να χρησιμοποιηθεί ξανά, τροποποιημένη κατάλληλα ώστε να δημιουργεί τις απαραίτητες αντιστίξεις με το παρελθόν. Με τον τρόπο αυτό διατηρήσαμε το νόημα της αρχιτεκτονικής που μας παραδόθηκε και όχι τον τύπο. Η δομή αυτή έχει σαν μήτρα εγχάραξης το συγκεκριμένο τοπίο και σαν χνάρια συγκρότησης τις ανθρώπινες δραστηριότητες σε κλειστό και υπαίθριο χώρο. Σε αυτήν αποτυπώνονται οι βασικές περίοδοι εξέλιξης του συγκροτήματος, οι οποίες σχετίζονται με αλλαγές ιδιοκτησίας, τον εκσυγχρονισμό της ζωής, αλλά και με οικονομικές και κοινωνικές παραμέτρους.

2_Θεσσαλία_ Καταγραφή του Τόπου / οργάνωση του χώρου_

Πρόκειται για το γεωγραφικό διαμέρισμα που καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα της ηπειρωτικής Ελλάδας. Περιβάλλεται από ψηλά ορεινά συγκροτήματα που περικλείουν μια χαμηλή πεδιάδα. Συνορεύει βόρεια με τη Μακεδονία, νότια με την Στερεά Ελλάδα και δυτικά με την Ήπειρο, ενώ ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος. Η συνολική της έκταση ισοδυναμεί περίπου με το 11% της συνολικής έκτασης της ελληνικής επικράτειας.

Η Θεσσαλία περιλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό πεδινών εκτάσεων από οποιοδήποτε άλλο γεωγραφικό διαμέρισμα της χώρας. Το κλίμα της είναι ηπειρωτικό. Οι χειμώνες είναι ψυχροί και τα καλοκαίρια θερμά, ενώ οι θερμομετρικές διαφορές μεταξύ χειμώνα και θέρους είναι μεγάλες. Ένα από τα χαρακτηριστικά του κλίματος της θεσσαλικής πεδιάδας είναι οι συχνές θερινές καταιγίδες. Με την πάροδο του χρόνου οι συχνές βροχές δημιούργησαν τον εύφορο θεσσαλικό κάμπο¹.

Τόπος θεών, ημίθεων και των μυθικών Κενταύρων, η μεγαλύτερη πεδιάδα της Ελλάδας, που κάποτε ήταν λίμνη, περικλείεται από ένα στεφάνι σημαντικών οροσειρών. Περιβάλλεται από το νότιο τμήμα της οροσειράς της Πίνδου, από το ψηλότερο βουνό της Ελλάδας τον Όλυμπο, το βόρειο τμήμα των Αγράφων, την Όθρυς, την Όσσα και το Πήλιο. Ανάμεσα τους και με διεύθυνση ανατολή-δύση ρέει ο Πηνειός που καταλήγει στο Αιγαίο αφού περάσει απ' τα θεσσαλικά Τέμπη.

1.Ο θεσσαλικός κόμπος ήταν πάντοτε ιδιαίτερα ελκυστικός και δέχτηκε από πολύ παλιά τις διαδοχικές εισβολές διαφόρων λαών, όπως των Πελασγών κατά τη διάρκεια της δεύτερης χιλιετίας. Μετά τον Τρωικό πόλεμο εισέβαλε στην περιοχή ένας δωρικός κλάδος της ηπειρωτικής Θεσπρωτίας, οι Θεσσαλοί, που υπέταξαν τους παλαιούς κατοίκους ή τους ανάγκασαν να μεταναστέψουν. Η Θεσσαλία πέρασε το 364 π.Χ. στην κυριαρχία της Μακεδονίας. Το περίφημο ιππικό της πολέμησε στο πλευρό του Μεγάλου Αλέξανδρου στην εκστρατεία της Ανατολής.

Στη Θεσσαλία ανάμεσα στα δάση, τα φαράγγια και τα γραφικά χωριά βρίσκονται τα Μετέωρα. Πάνω από 600 χρόνια, 24 βυζαντινά μοναστήρια βρίσκονται χτισμένα στους απότομους βράχους, προσκαλώντας προσκυνητές κι επισκέπτες. Πρωτεύουσα της Θεσσαλίας είναι η Λάρισα. Ανάμεσα στα βουνά και τα παραδοσιακά χωριά, συναντά κανείς ιαματικές πηγές, εκκλησίες, αρχαιότητες και βυζαντινά μνημεία. Η Καρδίτσα, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού, είναι χτισμένη στις όχθες παραποτάμου του Πηνειού, ενώ σκορπισμένα πάνω στα όρη των Αγράφων βρίσκονται τα παραδοσιακά χωριά της. Χτισμένα στη θέση της Ομηρικής Τρίκκης, τα σημερινά Τρίκαλα διασχίζονται απ' το Ληθαίο ποταμό. Στην τοποθεσία αυτή βρίσκονται τα ερείπια του αρχαιότερου ιερού του Ασκληπιού. Κι εκεί όπου ο Πηνειός αφήνει τα βουνά της Πίνδου, στους πρόποδες των Μετεώρων, είναι χτισμένη η Καλαμπάκα, πόλη περίφημη για τις βυζαντινές εκκλησίες της. Πιο πέρα ο Παγασητικός Κόλπος αγκαλιάζει το Πήλιο, τη μυθική χώρα των Κενταύρων².

2. Οι Κένταυροι, σύμφωνα με μια παράδοση, ήταν παιδιά του Απόλλωνα και της Ήβης. Ο Όμηρος περιγράφει τους Κενταύρους σαν δασύτριχα άγρια όντα, ένα μίγμα ανθρώπου και αλόγου, που ζούσαν στα θεσσαλικά βουνά, ανάμεσα στο Πήλιο και την Όσσα, μέχρι την εποχή που νικήθηκαν στην περίφημη κενταυρομαχία. Πιο γνωστός είναι ο Κένταυρος Χείρωνας, ο δάσκαλος των μεγαλύτερων ηρώων της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας. Κατοικούσε στο Πήλιο και ήταν περίφημος για τις γνώσεις και τη σοφία του. Ήξερε τις θεραπευτικές ιδιότητες των φυτών και γιάτρευε αρρώστιες. Κοντά του έμαθε την ιατρική ο Ασκληπιός. Κοντά του μεγάλωσε, θρεμμένος με αίμα λιονταριού και μεδούλι αρκούδας, ο Αχιλλέας, και κοντά του έμαθαν την πολεμική τέχνη, τη μουσική και το κυνήγι οι μεγαλύτεροι ήρωες.)

Όρος Πήλιο_

Το όρος Πήλιο βρίσκεται στο Νομό Μαγνησίας δίπλα στην πόλη του Βόλου, με ύψος 1.624 μέτρα (κορυφή Πουριανός Σταυρός), ενώ η ονομασία του σχετίζεται ετυμολογικά με τη λέξη "Πηλεύς". Σύμφωνα με την Ελληνική Μυθολογία ήταν η θερινή κατοικία των θεών και πατρίδα των Κενταύρων.

Το βορινό μέρος του Πηλίου περικλείει από τα ανατολικά το θεσσαλικό κάμπο. Στη συνέχεια εκτείνεται μέσα στη θάλασσα, μέχρι να συναντήσει στα νότια το Τισαίον όρος, δημιουργώντας έτσι την χερσόνησο της Μαγνησίας και στο εσωτερικό του τον Παγασητικό κόλπο.

Εκτείνεται από τα βορειοδυτικά προς τα νοτιοανατολικά με μήκος κατά προσέγγιση 44 χλμ. και πλάτος που κυμαίνεται από 10 χλμ. στο νότο μέχρι 25 χλμ. στον βορρά. Προσεγγιστικά τα όρια του είναι νότια στο Πλατανόρεμα κοντά στο Νεοχώρι και βόρεια στο "Καπόρεμα" κοντά στη μονή Φλαμουρίου. Η υψηλότερη κορυφή του βρίσκεται προς τη βόρεια πλευρά του όρους. Άλλες κορυφές είναι το "Κοτρώνι" (1550 μ.), Πλιασίδι (1547 μ.), Αηδονάκι (1537 μ.), Αγριόλευκες (1471 μ.), Δραμάλα (1455 μ.), Σχιτζουραύλι (1450 μ.), Γολγοθάς (1415 μ.), Λαγωνίκα (1300 μ.).

Όλο το όρος είναι κατάφυτο από δάση με πανύψηλες οξιές, βελανιδιές, πλάτανους, αγριοκαστανιές, δασική πεύκη, καθώς και συστάδες υβριδογενούς ελάτης. Στα χαμηλότερα υψόμετρα υπάρχουν καλλιέργειες με μηλιές στις ανατολικές πλαγιές, με ελιές στα νότια καθώς και πολύ πυκνή μακκία βλάστηση. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό είναι και η υδρολογική του φύση καθώς οι ανατολικές πλαγιές δέχονται πολύ μεγάλα ποσά βροχόπτωσης και χιονόπτωσης που υπερβαίνουν κατά πολύ τη μέση τιμή της πεδινής Θεσσαλίας.

Παρά την παρουσία σε ποσοστό 70% σχιστολιθικών πετρωμάτων που δεν θα επέτρεπαν την δημιουργία σημαντικών υπόγειων πηγών, η ύπαρξη μεγάλων ρηγμάτων έχει οδηγήσει στη δημιουργία πηγών, όπως είναι αυτές της Καλιακούδας και της Λαγωνίκας. Συνολικά οι γνωστές πηγές του φθάνουν τις 70. Ποταμοί με σταθερή ροή δεν υπάρχουν στο Πήλιο, αλλά μεγάλοι ξηροπόταμοι, όπως αυτή της Λαγωνίκας, του Βρύχωνα, της Καλιακούδας και της Φελούκα με αξιόλογη ροή τους χειμερινούς και εαρινούς μήνες καθώς και δεκάδες μικρά ρέματα. Το όρος αποτελεί τουριστικό προορισμό καθ' όλη την διάρκεια του έτους, έχοντας πυκνό δίκτυο ατραπών για πεζοπορία και όρμους με μικρές ή μεγάλες παραλίες με άμμο ή βότσαλα.

Πάνω σε αυτόν τον ορεινό όγκο τα χρόνια της Τουρκοκρατίας αναπτύχθηκαν τα 24 χωριά του Πηλίου, τα οποία διατηρούν ακόμα μεγάλο μέρος από την αρχική τους φυσιογνωμία, η οποία τα καθιστά από τους σημαντικότερους παραδοσιακούς οικισμούς της Ελλάδας. Μερικές από τις προϋποθέσεις που συντέλεσαν στην ανάπτυξη των οικισμών είναι η εύφορη γη με τα τρεχούμενα νερά, η εύκολη θαλάσσια μεταφορά, η τοπική αυτοδιοίκηση με τα προνόμια που

έδωσαν οι Τούρκοι κατακτητές και οι επενδύσεις που έκαναν οι Πηλιορείτες ομογενείς, κυρίως από την Αίγυπτο, με την δημιουργία βιοτεχνικών εγκαταστάσεων. Από το τέλος του 19^{ου} αιώνα, με την απελευθέρωση της Θεσσαλίας και την παράλληλη ανάπτυξη των αστικών κέντρων, έχουμε την σταδιακή εγκατάλειψη του Πηλίου και στην συνέχεια την σταδιακή τουριστική αξιοποίηση της περιοχής.

Στο μυχό του Παγασητικού απλώνεται ο Βόλος, πρώτη πόλη σε πληθυσμό, πρωτεύουσα και οικονομικό κέντρο του νομού, αποτελεί και το λιμάνι όλης της Θεσσαλίας. Στα καταπράσινα περίχωρα βρίσκονται διάσπαρτα αρχαιότητες: Ιωλκός (ορμητήριο του Ιάσωνα και των Αργοναυτών) και Δημητριάς. Στα δυτικά εντοπίζονται οι νεολιθικοί οικισμοί του Σέσκλου και του Διμηνιού.

Μακρινίτσα_

Ορεινή Κοινότητα του κεντρικού Πηλίου, του Νομού Μαγνησίας, διατηρητέος Παραδοσιακός οικισμός απολύτου προστασίας, υψόμετρο από 850 μέτρα, με μόνιμο πληθυσμό 898 κατοίκους (απογραφή έτους 2001). Ο οικισμός έχει αναπτυχθεί σε **πλαγιά με μεγάλη κλίση**. Το πρώτο από το τελευταίο σπίτι έχουν υψομετρική διαφορά τουλάχιστον 500μ. Εξαιτίας της μεγάλης κλίσης πολλά κτήρια έχουν πρόσοψη τριών ορόφων αλλά μόνο με έναν όροφο στο πίσω μέρος.

Η Μακρινίτσα αποτελείται από τον κυρίως δομημένο ομώνυμο οικισμό (με τις εξής συνοικίες : Κουκουράβα, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Αθανάσιος, Αγία Τριάδα, Μεταμόρφωση, Κεντρική Πλατεία-Άγιος Ιωάννης, Παναγία, Αλώνια, Άγιος Γεράσιμος και Κακονά), την κτηματική της περιφέρεια (20 χιλιάδες στρέμματα) και το κοινοτικό δάσος μαζί με τα κοινοτικά λιβάδια (40 χιλιάδες στρέμματα).

Ο οικισμός είναι οργανωμένος γύρω από **ένα βασικό λιθόστρωτο πεζόδρομο**, ο οποίος λειτουργεί ως "**ραχοκοκκαλιά**" και ξεκινάει απ' την Κουκουράβα σε υψόμετρο 300 μ. και φτάνει μέχρι την Κακουνά σε υψόμετρο 800 μ. Ένα δεύτερο λιθόστρωτο οδικό δίκτυο φτάνει μέχρι και το τελευταίο σπίτι της πιο απομακρυσμένης συνοικίας. Στο κέντρο του χωριού βρίσκεται **μεγάλη πλακόστρωτη πλατεία** (σε υψόμετρο 630 μέτρα), η οποία σκιάζεται από τεράστια αιωνόβια πλατάνια και εμπεριέχει μαρμαρίνη επίπλευρη **κρήνη** (1809) διακοσμημένη με πλούσια λιθανάγλυφα.

Η Μακρινίτσα είναι διεθνώς γνωστή, ως «το μπαλκόνι του Πηλίου», (όπως την αποκάλεσε ο Ελευθέριος Βενιζέλος, κατά τη διάρκεια επίσκεψής του το 1934), για την μοναδική θέα προς το Βόλο και τον Παγασητικό.

Στην αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της συγκαταλέγονται τα Αρχοντικά, δυο Πύργοι (Κωνσταντινίδη και της Κουκουράβας), μοναδικές οχυρωματικές κατοικίες του τέλους του 17ου αιώνα-αρχών του 18ου αιώνα, λιθόστρωτα- καλντερίμια (ο κεντρικός οδικός άξονας του χωριού, όπως προαναφέραμε, είναι καλντερίμι που ξεκινά από την κορυφή του χωριού και φτάνει στις παρυφές του αστικού κέντρου, τον Βόλο.), κρήνες, λιθόκτιστα τοξωτά γεφύρια, πλατείες και εκκλησίες μεταβυζαντινές του 17 και 18ου αιώνα.

Η Μακρινίτσα έφθασε στο απόγειο της ακμής της μεταξύ 18ου και 19ου αιώνα, το 1881 όταν έγινε έδρα του τέως δήμου Μακρινίτσας. Υπάρχουν στοιχεία στο εθιμικό της Μακρινίτσας που δεν έχουν αλλάξει. Ακόμη και σήμερα μπορεί να δει κανείς τους αγωγιάτες να μεταφέρουν πράγματα με τα μουλάρια ή τις γυναίκες να υφαίνουν τα παραδοσιακά υφαντά της Μακρινίτσας. Βρίσκει κανείς ποικιλία από σπιτικά γλυκά κουταλιού, από βότανα για όλες τις χρήσεις αλλά και ντόπιο κρασί και τσίπουρο, που αποστάζεται με παραδοσιακό τρόπο. Πολλοί από τους κατοίκους καλλιεργούν και πουλούν στους επισκέπτες μήλα, πατάτες, κάστανα και λαχανικά, ενώ υπάρχουν ακόμα τεχνίτες της πέτρας, του ξύλου αλλά και του κάρβουνου.

3_ Ανάγνωση του Τοπίου / Θεσσαλία

Τα αεροπλάνα που συνδέουν τα αεροδρόμια Αθήνας και Αγχιάλου με τα αντίστοιχα της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης περνούν πάνω από τον Θεσσαλικό κάμπο, έτσι ώστε αν το επιτρέψει η θέση και ο καιρός, μπορεί κανείς να εξετάσει την μορφή των βουνών που την περιγράφουν. Διακρίνει κανείς μια σειρά από ορεινούς όγκους που δημιουργούν μια **νοητή ευθεία-όριο προς το Κεντρικό και Βόρειο Αιγαίο** με κατεύθυνση από τα βορειοδυτικά προς τα νοτιοανατολικά. Τα όρη αυτά είναι ο Όλυμπος και η συνέχεια του το όρος Πήλιο, ενώ ο ποταμός Πηνειός περνώντας με κατεύθυνση από ανατολή προς δύση στο ύψος των Τεμπών διαχωρίζει σαφώς τον δεύτερο από τον πρώτο. Το νοτιοανατολικό μέτωπο του Πηλίου **σβήνει ομαλά** αγκαλιάζοντας τον Παγασητικό κόλπο.

Κοιτάζοντας το τοπίο από ψηλά οι μορφές των ορεινών όγκων μεταλλάσσονται **ανάλογα με την κίνηση**. Το μάτι προσπαθεί να αναγνωρίσει το τοπίο, παρατηρώντας τις μετασχηματιζόμενες προβολές των σκιών, τα περιγράμματα των όγκων και τις σχέσεις των υψών. Αυτόματα επιδιώκει να εντάξει τις οπτικές γωνίες της θέας από το έδαφος σε αυτή την συνολικότερη και αντικειμενικότερη σύλληψη της μορφής που μας δίνεται όταν κοιτάζουμε το τοπίο από ψηλά. Όμως μόνο τα σχήματα που έχουν ήδη οπτική υπόσταση ως κατόψεις μπορούν εύκολα να αναγνωριστούν από ψηλά, όπως, για παράδειγμα είναι η λίμνη Πλαστήρα η οποία βρίσκεται στα ανατολικά των Αγράφων.

Καθώς προσεγγίζουμε την Μακρινίτσα ξεκινώντας από τον Βόλο έχουμε δύο δυνατότητες: η πρώτη είναι να ανέβουμε οδικώς μέχρι την Πορταριά και μετά να κινηθούμε βορειοδυτικά και παράλληλα προς την καμπύλη που διαγράφουν τα βουνά, μέχρι να φτάσουμε στην Μακρινίτσα. **Το τοπίο αποκτά έτσι σχήμα αναφερόμενο στο σχήμα των μονοπατιών και των οδικών δικτύων, και αυτά με την σειρά τους διαμορφώνονται ανταποκρινόμενα στις πτυχώσεις του τοπίου.**

Η δεύτερη περίπτωση είναι να ανεβούμε διασχίζοντας την Κουκουράβα ακολουθώντας τον δρόμο. Ο δρόμος αυτός ανεβαίνει αρχικά μια ήπια ανηφόρα και στη συνέχεια ξετυλίγεται μέσα στο δάσος, διασταυρούμενο περιοδικά με ρεματιές. Η θέα καθώς ανεβαίνεις είναι κλειστή και εξαντλείται στο δάσος, με ορισμένες εξαιρέσεις όπου η θέα ανοίγεται και μπορείς πλέον να εποπτεύσεις με καθαρότητα σχεδόν όλη την πόλη του Βόλου στο σύνολό της.

Καθώς ανεβαίνουμε ψηλότερα γίνεται ολοένα και πιο αισθητή η παρουσία του **γκρίζου γυμνού όγκου του Σαρακηνού**, ο οποίος προβάλλει μέσα από το πράσινο τοπίο με ένα αναγνωρίσιμο περίγραμμα. Το μάτι αρχίζει να διαισθάνεται βαθιές χαράδρες καθώς διακρίνει **απότομες ασυνέχειες της απόστασης**, αντί για τον σταδιακό κυματισμό που ξεδιπλωνόταν μέχρι εκείνη την στιγμή στο περιβάλλοντα χώρο.

Το ανθρωπογενές τοπίο εκτείνεται ομαλά ανάμεσα στην θάλασσα και τον βράχο του Σαρακηνού. Νοτιοδυτικά του βράχου εκτείνεται ο οικισμός της Μακρινίτσας. Το βράδυ η Μακρινίτσα και η γειτονική Πορταριά αναγνωρίζονται σαν κίτρινοι αστερισμοί καθώς τους παρατηρούμε από τον Βόλο και τονίζουν την κοινή παρουσία των ανθρώπων στην περιοχή αυτή της Θεσσαλίας.

Περιμετρικά της Μακρινίτσας αλλά και σε όλους σχεδόν τους κόμβους που σχηματίζουν τα λιθόστρωτα μονοπάτια ή στο μεσοδιάστημα αυτών, βρίσκουμε βρύσες οι οποίες ορίζουν ένα σημείο σύγκλισης των κοπαδιών, των προβάτων και των περιπατητών. Το σύστημα των μονοπατιών δημιουργεί **πλέγμα** το οποίο εκτείνεται σε όλη την έκταση του οικισμού, ενώ η «ύφανση» αυτού μοιάζει να «ξεχειλώνει» ως προς την οριζόντια διάσταση και να «μαζεύει» ως προς την κατακόρυφη. Το σύστημα αυτό της κίνησης με σοφία θα λέγαμε φτιαγμένο, δύναται να καταστήσει εφικτή την πρόσβαση, ακόμα και στο πιο απομακρυσμένο σπίτι του οικισμού. Ακολουθώντας τις κλήσεις του εδάφους προσεκτικά και επιμηκύνοντας την κίνηση στον οριζόντιο άξονα, ώστε να μην προκαλείται δυσφορία στον περιπατητή ο οποίος προσπαθεί να ανέβει από την μία στάθμη στην άλλη, χαρακτήρηκε το πλέγμα των καλντεριμιών και αποδεικνύεται λειτουργικό έως και σήμερα μιας και δεν έχει διανοιχτεί κάποιος νέος δρόμος που να υποστηρίξει την κίνηση στο εσωτερικό του οικισμού.

Η εικόνα του οικισμού διαγράφεται, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς, από 3 ξεχωριστά δίκτυα: το πλέγμα των **λιθόστρωτων**, το σύνολο των **κρηνών** και το σύστημα των **κόμβων**. Κάθε ένα από αυτά λειτουργεί σε συνεργασία με τα υπόλοιπα και σε αλληλένδετη σχέση με το **κτισμένο περιβάλλον**, και όλα αυτά μαζί σε απόλυτη αρμονία με τον **φυσικό υποδοχέα**. Κάθε μια από τις κατοικίες βρίσκεται σε απόσταση αναπνοής από μία τουλάχιστον κρήνη, ενώ υπάρχει τουλάχιστον ένα μονοπάτι που την καθιστά προσβάσιμη. Στα κομβικά σημεία των μονοπατιών υπάρχει συνήθως πλάτωμα ή κρήνη όπως έχουμε επισημάνει, γεγονός το οποίο ενθαρρύνει χωρικά στην προσωρινή παραμονή των περιπατητών και στην ανάπτυξη μιας πολύ σημαντικής μορφής επικοινωνίας μεταξύ τους. Η κοινωνικοποίηση επομένως των κατοίκων του χωριού δεν συντελείται αποκλειστικά και μόνο στην κεντρική πλατεία, αλλά επεκτείνεται και πέραν του κέντρου, φτάνοντας μέχρι και την πιο απομακρυσμένη κρήνη.

4_Σύντομο ιστορικό και φάσεις του κτιρίου_

Το κτίριο αποτελεί «λαϊκό» αγροτικό σπίτι, βρίσκεται στο μεγαλύτερο δυτικό χωριό του Πηλίου, την Μακρινίτσα και έχει ανεγερθεί στις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Από τις πληροφορίες που συλλέξαμε από τους εν ζωή κληρονόμους, η οικογένεια που το κατοικούσε άνηκε στην λιτή, φτωχική, αγροτοποιομενική τάξη. Κατά τη διάρκεια ζωής του, έγιναν διάφορες επεμβάσεις, μετατροπές και επισκευές.

Από την επιτόπια έρευνα που πραγματοποιήθηκε και την συμβουλευτική υποστήριξη πολιτικών μηχανικών και αρχιτεκτόνων διδασκόντων της Πολυτεχνικής σχολής του Βόλου, προκύπτει ότι το σωζόμενο μέχρι σήμερα διώροφο κτίσμα (ισόγειο και Α΄ όροφος, ή αλλιώς ανώγειο) έχει κατασκευαστεί σε μία μόνο φάση. Το κτίριο βρίσκεται σε περιοχή με έντονη σεισμική δραστηριότητα, ενώ στη διάρκεια της ζωής του, έχει υποστεί τους σεισμούς της περιοχής χωρίς να έχει παρουσιάσει σοβαρές βλάβες. Ζητούμενο της μελέτης είναι, το κτίριο να καλύψει τις σύγχρονες ανάγκες κατοίκησης των ιδιοκτητών και των διαδόχων τους και να μπορέσει, μέσω κατάλληλων ήπιων επεμβάσεων, να αντεπεξέλθει και σε μελλοντικούς ισοδύναμους ή και μεγαλύτερους σεισμούς και να προστατευθεί από μελλοντικές βλάβες.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΑΛΙΟΤΕΡΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που μας διέθεσε ο πελάτης, στο κτίσμα έχουν γίνει κατά την τελευταία 50ετία οι ακόλουθες επεμβάσεις: ανακατασκευή στέγης με χρήση της προϋπάρχουσας σχιστόπλακας Πηλίου, επίχριση τοιχοποιιών και κατασκευή σενάζ οπλισμένου σκυροδέματος στη στέψη των τοίχων. Όλες οι επεμβάσεις έγιναν στο πλαίσιο των απαιτήσεων χρήσεως, αλλά, όπως εύκολα διαπιστώνεται, χωρίς κεντρικό και συνολικό σχεδιασμό.

ΤΟ ΟΙΚΟΠΕΔΟ

Το οικοπέδο είναι σχήματος τριγωνικού και βρίσκεται στην περίμετρο του οικισμού της Μακρινίτσας και προσεγγίζει το όριο προς βορρά. Απέχει 200 περίπου μέτρα από τον αγροτικό δρόμο, ενώ οι δύο του πλευρές εφάπτονται με λιθόστρωτα μονοπάτια, τον κοινοτικό δρόμο. Η τρίτη πλευρά του οικοπέδου, η οποία βλέπει στην ανατολή γεινιάζει με το διπλανό οικοπέδο στο οποίο βρίσκεται διώροφο πέτρινο κτίσμα. Το γειτονικό κτίσμα ακουμπάει στο δικό μας από την δυτική του πλευρά. Επιπροσθέτως, στο δυτικό όριο του τριγωνικού οικοπέδου που μελετούμε, βρίσκεται χτιστή κρήνη με το όνομα «Ροδιά», η οποία λειτουργεί ως σημείο αναφοράς για τους κατοίκους της περιοχής και ως σημείο στάσης για τους περιπατητές. Όπως προκύπτει από το τοπογραφικό διάγραμμα, το κατώτερο σημείο του οικοπέδου, έχει υψομετρική διαφορά 12 περίπου μέτρων από το ανώτερο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ, ΦΕΡΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ

Πρόκειται για μια διώροφη λιθόκτιστη κατασκευή, η οποία ήταν ενισχυμένη με ξυλοδεσιές ανά διαστήματα στο μεγαλύτερο μέρος της. Οι ξυλοδεσιές αυτές έχουν καταστραφεί με το πέρασ του χρόνου. Σε αντίθεση με το δικό μας κτίριο, ο δεύτερος όροφος του γειτονικού μας κτιρίου είναι κατασκευασμένος από ελαφρά υλικά (τσατμάς).

Όπως και σε άλλα κτίρια της ίδιας χρονικής περιόδου, ο φορέας του κτιρίου αποτελείτο αρχικά από φέρουσα τοιχοποιία από αργούς λίθους, (κατακόρυφα φέροντα στοιχεία), και ξύλινα πατώματα από ξύλινες πατοδοκούς και σανίδωμα, (οριζόντια φέροντα στοιχεία). Σήμερα, τα οριζόντια φέροντα στοιχεία δηλαδή τα ξύλινα πατώματα έχουν αφαιρεθεί. Στο ισόγειο τα ξύλινα δοκάρια και οι κολόνες που στήριζαν το ξύλινο δάπεδο έχουν παραμείνει. Στο πίσω μέρος του σπιτιού εμφανής μεγάλος βράχος πάνω στον οποίο θεμελιώνεται η πέτρινη κατασκευή, εξέχει από την λιθοδομή. Ουσιαστικά ο βορινός τοίχος του κτιρίου «πατάει» πάνω στον βράχο. Η ενότητα του υπεδάφους στις περισσότερες κατασκευές που βρίσκουμε στα χωριά του Πηλίου δεν επιτυγχάνεται. Έτσι και στην περίπτωση του δικού μας κτιρίου παρατηρούμε ότι το πίσω μέρος πατάει σε σίγουρο βράχο ενώ το μπροστινό σε χαλαρό χώμα. Ωστόσο αν δεν πατούσε ο βορινός τοίχος σε βράχο, το κτίσμα θα είχε πιθανότατα καταρρεύσει λόγω ωθήσεων των χωμάτων.

ΤΟΙΧΟΠΟΙΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΟΙΓΜΑΤΩΝ

Το κτίριο έχει δομηθεί με αργολιθοδομή από επιτόπια υλικά. Η οικοδόμηση έγινε χωρίς ιδιαίτερη επιμέλεια και με μικρούς κατά κανόνα λίθους, με το σκεπτικό, όπως υποθέτουμε, να επιχρισθούν οι τοίχοι εν συνεχεία.

Ακόμη και στα λαϊκά σπίτια, όπως αυτό που μελετούμε την παρούσα στιγμή, διατηρούνται πολλά από τα γνωρίσματα των «αρχοντικών» και των «μεσοαστικών» απλουστευμένα: διαίρεση σε δύο ζώνες, είσοδος, αποθήκη, δωμάτιο καθημερινό στο ισόγειο, χώροι ύπνου και μια σάλα στον όροφο. Αυτά τα σπίτια είναι σήμερα και τα περισσότερα στο Πήλιο. Σε πολλές περιπτώσεις ξεκίνησαν από μια βασική μονάδα, ένα μονό χώρο. Με την προσθήκη νέων χώρων αργότερα το σπίτι επεκτείνεται και οι λειτουργίες του διαμοιράζονται. Η κλίση του εδάφους το διευκολύνει ν' αποκτήσει όροφο. Η κουζίνα συνήθως βρίσκεται σε ανεξάρτητο κτίσμα-παράσπιτο, πλάι στο σπίτι. Επειδή οι διαστάσεις του είναι περιορισμένες, η σκάλα για τον όροφο μεταφέρεται με την πάροδο του χρόνου έξω ενώ το κατώι διατηρεί χωριστή είσοδο.

Η κάτοψη του σπιτιού προέκυψε από την διαμόρφωση του εδάφους, από τον ήδη κτιστό περιβάλλοντα χώρο και τις ιδιαίτερες απαιτήσεις των ιδιοκτητών. Η λειτουργία της, όπως

προαναφέραμε ήταν απλή και προσαρμοσμένη στο εξωτερικό κέλυφος του κτιρίου. Το ισόγειο, με το μεγάλο πάχος των τοίχων και τα ελάχιστα παράθυρα, διατηρεί χαμηλή και σταθερή θερμοκρασία, κατάλληλη για την αποθήκευση των προϊόντων. Σε άλλα σπίτια χωριζόταν με ένα λιθόκτιστο μεσότοιχο σε «μέσα» και «έξω σπίτι». Το «μέσα σπίτι» αποτελούσαν οι αποθήκες και τα κελάρια και το «έξω σπίτι» ήταν χώρος υποδοχής με κλιμακοστάσιο για την κάθετη επικοινωνία των ορόφων. Στον όροφο το σπίτι είχε λίγα παράθυρα και τζάκι, έτσι ώστε να έχει ελάχιστες απώλειες θερμότητας και να είναι κατάλληλο για την χειμερινή κυρίως διαμονή.

Η όψη του σπιτιού βλέπει στο νότο και εμπεριέχει την κύρια είσοδο του σπιτιού που οδηγεί στον όροφο και την δευτερεύουσα στην στάθμη του εδάφους που οδηγεί στο εσωτερικό του κάτω μέρους στο οποίο στεγάζονταν κυρίως αποθηκευτικοί χώροι και χώρος φύλαξης των ζώων. Οι δύο είσοδοι βρίσκονται περίπου στον κεντρικό άξονα της όψης ενώ τα ανοίγματα παρατάσσονται συμμετρικά δεξιά και αριστερά από τις εισόδους. Πρόκειται για 2 μικρά σιδερόφραχτα παράθυρα τα οποία βρίσκονται στο ισόγειο, ενώ στον όροφο μεγαλώνουν σε ύψος και σε πλάτος. Τέλος η δυτική όψη του κτίσματος φέρει 2 παράθυρα στον όροφο, ένα μικρό και ένα μεγαλύτερο. Κάτω από τα παράθυρα προς την πλευρά του καλύτερου ηλιασμού και της θέας, βρίσκονταν χαμηλοί σοφάδες (μιντέρια) σκεπασμένοι με πολύχρωμα υφαντά και μαξιλάρες. Δημιουργούσαν έτσι γωνιές για συζήτηση και απόλαυση της θέας. Επίσης το ιδιαίτερο σχήμα των παραθύρων, το σχήμα τόξου δηλαδή στην πάνω πλευρά και η σταδιακή διαπλάτυνση του προς το εσωτερικό, που το κάνουν να μοιάζει με χωνί, επιτρέπουν στο φως να εισβάλει και να διαχυθεί.

ΣΤΕΓΕΣ, ΠΑΤΩΜΑΤΑ

Το κτίριο στεγάζεται με πολυκλινή ξύλινη τρίριχτη στέγη, καλυμμένη με σχιστολιθικές σκεπόπλακες της περιοχής, που προεξέχουν περιμετρικά, προφυλάσσοντας τους περιμετρικούς τοίχους από τα χιόνια και τις βροχές.

Αντίθετα με τον όροφο, στο ισόγειο το πατημένο χώμα ή ο βράχος αποτελούν το δάπεδο του χώρου.

ΚΛΙΜΑΚΕΣ

Η σκάλα στο εσωτερικό της κατοικίας ήταν ξύλινη αλλά δεν σώζεται μέχρι σήμερα, ενώ η εξωτερική που οδηγεί από την αυλή στον Α' όροφο είναι πέτρινη και φέρει ρηγματώσεις κυρίως στο επίπεδο που εφάπτεται με τον τοίχο της όψης.

ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ (βλάβες/ φθορές, αιτιολόγηση)

Όπως προέκυψε από την προσεκτική παρατήρηση του κτίσματος, το κτίριο δεν παρουσιάζει σοβαρές βλάβες, όπως υποχώρηση, ολίσθηση, απώλεια μάζας, σύνθλιψη, διόγκωση, απόκλιση από την κατακόρυφο, βαθιές βαριές ρηγματώσεις, κατάρρευση γωνιών, ή άλλες εκτός επιπέδου πολύ σοβαρές βλάβες, εκτός από μια ελαφριά καθίζηση που έχει υποστεί η τοιχοποιία της όψης και μια ρηγμάτωση στην ένωση του μεσότοιχου με τον τοίχο της όψης. Λόγω των σεισμών που το έχουν πλήξει στη διάρκεια της ζωής του, των κατασκευαστικών παραλείψεων και ατελειών, (έλλειψη κυρίως ισχυρών οριζόντιων διαζωμάτων), των κατερχομένων υδάτων, της παλαιότητας, αλλά και της χωρίς κεντρικό και συνολικό σχεδιασμό επισκευής και συντήρησης, αυτά που σήμερα σε γενικές γραμμές παρατηρούνται, είναι ρηγματώσεις μικρού αλλά και μεγαλύτερου εύρους, εξωτερικά και εσωτερικά, λοξές, κατακόρυφες και οριζόντιες, πτώση και φθορές επιχρισμάτων – κονιαμάτων κυρίως στις όψεις και προβλήματα στις στέγες.

Τα προβλήματα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε είναι δηλαδή δομικά, (προερχόμενα από δυναμικές φορτίσεις, ή λάθος επισκευές), οικοδομικά (από παλαιότητα ή εξωγενείς παράγοντες όπως καιρικές συνθήκες, κλπ.) και αισθητικά. Τα αίτια στα οποία οφείλονται τα προβλήματα του κτιρίου, είναι σε γενικές γραμμές τα εξής: ελλείψεις ή παραλείψεις στην αρχική δόμηση, όπως χρήση μικρών λίθων και έλλειψη ισχυρών οριζόντιων διαζωμάτων, εσφαλμένη επιλογή δομικών υλικών και τεχνικών επισκευής, γήρανση μεμονωμένων στοιχείων λόγω παλαιότητας και ελλιπούς συντήρησης, δυναμικές φορτίσεις προερχόμενες από σεισμό και τέλος τα κατερχόμενα ύδατα.

Εκτιμούμε ότι η θεμελίωση του κτιρίου είναι ανεπαρκής ή δε υπάρχει, καθώς η τοιχοποιία του κτίσματος εμφανίζει καθίζηση στην νότια πλευρά και ρωγμές. Εάν λάβουμε υπόψη το χρόνο κατασκευής του, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι οι διαφορικές καθιζήσεις έχουν σήμερα ολοκληρωθεί. Οι τοιχοποιίες δεν παρουσιάζουν εν γένει ετοιμορροπία, ενδείξεις διαρροής της μάζας, εκτός επιπέδου εκτεταμένες μετακινήσεις, κλπ., ή άλλες σοβαρές βλάβες, αλλά μόνο ρηγματώσεις, αποκολλήσεις, διάκενα, ενώ εμφανίζονται πολλές φθορές στα κονιάματα και επιχρίσματα. Οι χαρακτηριστικότερες και καθοριστικές για τη στατική επάρκεια ζημιές στην τοιχοποιία, είναι η ρωγμή που προαναφέραμε. Η στέγη δεν παρουσιάζει γενικά προβλήματα ετοιμορροπίας, υποχωρήσεων, κοιλιάσματος, καταπτώσεων, ή άλλων σοβαρών βλαβών. Τα πατώματα όπως είπαμε έχουν αφαιρεθεί.

5_ Σκιαγράφηση του Κάτοικου / Συνέντευξη με τον Δημοσθένη και Αριστοτέλη Λιόντο.

« ..Από την αρχιτεκτονική γνωρίζεις τη ζωή, από τη ζωή γνωρίζεις την αρχιτεκτονική. Χτίζω σημαίνει υπάρχω. Χτίζω επειδή υπάρχω. Υπάρχω επειδή χτίζω.. ο τρόπος που χτίζουμε είναι ο τρόπος που θέλουμε να ζούμε..»³

Ερωτήσεις που απευθύναμε στον Δημοσθένη Λιόντο

(Δικηγόρος, 73 ετών, ζει και εργάζεται στην Αθήνα):

Α.Μώτου: Περιγράψτε εν συντομία το περιβάλλον στο οποίο περάσατε τα παιδικά σας χρόνια. Κάτω από ποιες συνθήκες μετακινηθήκατε από την αγροτική ύπαιθρο προς το άστυ. Κάτω από ποιο ψυχολογικό καθεστώς πραγματοποιήθηκε η δική σας μετακίνηση;

Δ.Λιόντος: Τα παιδικά μου χρόνια τα πέρασα μέσα στη φύση. Γεννήθηκα σε ένα χωριό της Θεσπρωτίας που βρίσκεται στην περιοχή Μούργκανα. Τα παιδικά μου χρόνια ήταν όχι καλά διότι γεννήθηκα στην περίοδο της Κατοχής και μετά ακολούθησε ο Εμφύλιος πόλεμος. Ο Εμφύλιος πόλεμος εξελίχθηκε και στο χωριό μου. Μετά τον Γράμμο και το Βίτσι ήταν η Μούργκανα. Έτσι είδα σκηνές του Εμφυλίου πολύ τραγικές .

Φύγαμε από το χωριό μια μέρα που οι όλμοι από τα αεροπλάνα βομβάρδιζαν την Μούργκανα. Κατόπιν βρέθηκα με την οικογένειά μου σε ένα χωριό, όπου κοιμήθηκα σε ένα σπίτι, σε ένα χάνι. Εκεί όλη τη νύχτα άκουγα τα βοητά μιας μάνας που είχε μάθει ότι το παιδί της είχε βρεθεί σκοτωμένο, με το μισό σώμα θαμμένο στη γη και το άλλο μισό το είχαν φάει τα όρνια. Εκεί μείναμε 2 ημέρες και μετά μας παρέλαβε ο πατέρας μου και μεταφερθήκαμε στους Φιλιάτες Θεσπρωτίας, όπου διανυκτερεύσαμε. Την επομένη πήγαμε στα Ιωάννινα. Ήταν μια ημέρα και αυτή άσχημη, γιατί ο Εμφύλιος πάλι έπληττε όλη την περιοχή. Μας παρέλαβε ένα αυτοκίνητο το οποίο μας μετέφερε, όλη την οικογένεια, στο Μέτσοβο. Εκεί αποκλειστήκαμε μια εβδομάδα από τα χιόνια και μετά ταύτα βρεθήκαμε στη Λάρισα. Στη Λάρισα μείναμε μερικές ώρες και μετά πήγαμε στον Τίρναβο όπου εγκατασταθήκαμε μόνιμα.

Όταν τέλειωσα το Γυμνάσιο είχα διαπιστώσει ότι οι συνθήκες δεν θα μου επέτρεπαν να σπουδάσω. Έτσι έφυγα από το σπίτι. Παιδί κατατρεγμένης οικογένειας όπως ήμουν, βρέθηκα στην Αθήνα προκειμένου να μεταναστεύσω στην Αυστραλία. Στην Αθήνα έφτασα τις πρώτες πρωινές ώρες. Εκεί πήγα αμέσως να ετοιμάσω τα χαρτιά της μετανάστευσης, αλλά εκεί δυστυχώς ενημερώθηκα ότι δεν μπορούσα να φύγω από την χώρα γιατί έπρεπε να υπηρετήσω στο στρατό.

Α.Μ.: Σκεφτήκατε ποτέ, μετά από την μετακίνηση σας στην πόλη, να επιστρέψετε στα πατρογονικά εδάφη;

Δ.Λ.: Όχι, γιατί τα μέρη της Θεσπρωτίας και γενικά της Ηπείρου, ήταν πολύ φτωχά και παραμένουν φτωχά. Η Ήπειρος δέχτηκε την μετανάστευση από πολύ παλιά. Τα παιδιά όταν

φτάνανε την ηλικία των 12 χρόνων μετανάστευαν σε διάφορα μέρη της χώρας, Αθήνα, Λάρισα, Θεσσαλονίκη αλλά και στο εξωτερικό, Αμερική και Νοτιοαφρικανική ένωση.

A.M.: Ο συνδυασμός διαφόρων συγκυριών, όπως οι καταστροφικοί πόλεμοι, οι αναγκαστικοί εκτοπισμοί, οι πολιτικές διώξεις και η οικονομική αβεβαιότητα επέβαλλε, σύμφωνα με τον Κ.Μανωλίδη¹, την εσωτερική μετανάστευση ως ένα αναπότρεπτο γεγονός που αποκτούσε τον διπλό χαρακτήρα της εξορίας και της απόδρασης. Πιστεύετε ότι οι λέξεις εξορία ή απόδραση, περιγράφουν την δική σας εμπειρία;

Δ.Λ.: Τα γεγονότα οδήγησαν στο να εγκαταλείψουμε το χωριό, διότι τότε οι αντάρτες χρειάζονταν έμπυχο υλικό και θα στράτευαν τον πρώτο μου αδερφό. Αργότερα από τον Τίρναβο ήταν δική μου επιλογή να φύγω, άρα θα χαρακτηρίζα την ενέργειά μου αυτή απόδραση.

A.M.: Ποιοι από τους δεσμούς με τη φυσική σας πατρίδα έχουν επιβιώσει μέχρι σήμερα;

Δ.Λ.: Το φυσικό περιβάλλον. Στο χωριό το τοπίο είναι καταπληκτικό. Στο χωριό δίνεται η δυνατότητα στον άνθρωπο να έρθει κοντά στην φύση. Επίσης στις 8 Σεπτεμβρίου γιορτάζεται η Παναγία της Λαμποδίστρας, όπου κάθε χρόνο πηγαίνουν όλοι, κυρίως αυτοί που έχουν περάσει τα παιδικά τους χρόνια στο χωριό. Κάθε χρόνο πηγαίνω, θα πάω και φέτος. Ένα άλλο στοιχείο που με συνδέει με το χωριό είναι το Ηπειρωτικό μοιρολόι.

A.M.: Ποια η σχέση σας με το φυσικό σας περιβάλλον;

Δ.Λ.: Με συγκινεί η πέτρα. Όταν φτάνω σε κορυφές, καθώς η ιδιαίτερη πατρίδα μου έχει πολλές κορυφές και βλάστηση, αγναντεύω. Φεύγει το μάτι σου και πάει σε πολλά κομμάτια. Νιώθεις πολύ πιο απαλά, γίνεσαι καλύτερος. Αυτό με οδήγησε να ορειβατώ ακόμη μέχρι σήμερα. Σε όλα τα χρόνια της δικηγορίας μου, γνώρισα όλα σχεδόν τα ελληνικά βουνά. Έτσι γνώρισα και το Πήλιο.

A.M.: Σύμφωνα με τον Κ.Μανωλίδη², η κατάκτηση ενός επιπέδου ευμάρειας επιτρέπει στα μεσαία αλλά ακόμα και στα λαϊκότερα στρώματα να διεκδικούν τον καθαρό αέρα της εξοχής και μαζί την κατοχύρωση του κοινωνικού κύρους που προσφέρει η περιαστική και εξοχική κατοικία. Για εσάς τι συμβολίζει η εξοχική κατοικία και ποιοι είναι οι λόγοι που σας ώθησαν στην απόκτηση μιας. Πως σχολιάζετε την σκέψη ότι η απόκτηση εξοχικής κατοικίας αντιπροσωπεύει για τον σύγχρονο Έλληνα μια βαθύτερη υπαρξιακή ολοκλήρωση;

Δ.Λ.: Προσωπικά δεν επέλεξα για τέτοιους λόγους το σπίτι μου στην Μακρινίτσα. Δεν αντιλέγω ότι ένα ποσοστό ανθρώπων παγκοσμίως, επιλέγουν να αποκτήσουν δεύτερη κατοικία για τους προαναφερθέντες λόγους. Έχω την γνώμη μάλιστα ότι στην Ελλάδα είναι λίγο μεγαλύτερο το ποσοστό των ανθρώπων, που μέσω της απόκτησης εξοχικής κατοικίας επιδιώκουν την επίδειξη.

A.M.: Στις εξορμήσεις σας στην ύπαιθρο, αναζητάτε μια παραμονή σε αυτήν με τους όρους της πόλης, για παράδειγμα την παραμονή σε εξοχικά σπίτια υπάκουα στην λογική του διαμερισματος, εξοπλισμένα με τις ανάλογες ανέσεις;

Δ.Λ.: Ποτέ. Όλες μου οι εκδρομές ήταν λιτές και όλοι μου οι σύντροφοι, με τους οποίους ανέβηκα τα βουνά, ήταν απλοί και δεν ήθελαν πολυτέλειες.

A.M.: Εργάζεστε; Πόσες ώρες την ημέρα αφιερώνετε στην εργασία σας; Πως αξιοποιείτε τον ελεύθερο χρόνο σας;

Δ.Λ.: Εδώ κακοποίησα τον παράγοντα άνθρωπο. Είναι πολλές οι ώρες εργασίας. Δεν μένει σχεδόν καθόλου ελεύθερος χρόνος. Στο σπίτι βρίσκομαι σχεδόν μόνο για τον ύπνο και τα Σαββατοκύριακα.

A.M.: Στον ελεύθερο χρόνο σας, νιώθετε περισσότερο την ανάγκη να απομονώνεστε, προτιμάτε να μοιράζεστε αυτόν τον χρόνο με τα αγαπημένα σας πρόσωπα, ή συμβαίνουν και τα δύο;

Δ.Λ.: Στον ελεύθερο χρόνο θέλω να είμαι με φίλους ή να διαβάζω.

A.M.: Περιγράψτε μια από τις πρωταρχικές εμπειρίες από τις επισκέψεις σας στα χωριά και το φυσικό περιβάλλον του Πηλίου. Ποιες οι σχέσεις που αναπτύξατε με τον φυσικό και κοινωνικό ιστό του χωριού της Μακρινίτσας;

Δ.Λ.: Προσωπικά βρέθηκα στη Μακρινίτσα μετά από συνεχείς προσκλήσεις ενός φίλου μου. Έμεινα στο σπίτι του περίπου 5 ημέρες. Θυμάμαι ότι τα πρωινά άκουγα τόσα κελαηδίσματα, ώστε αυτή μου η επίσκεψη με άφησε με τις καλύτερες εντυπώσεις. Περιπάτησα το Πήλιο με χιόνι, με ομίχλη, κατέβηκα σε παραθαλάσσια μέρη. Είναι εκπληκτικό.

A.M.: Σκιαγραφήστε τις εικόνες που συλλέξατε από το πέτρινο κτίσμα, το οποίο αργότερα αγοράσατε. Ποια είναι εκείνα τα χαρακτηριστικά του κτίσματος, τα οποία θα σας ενδιέφερε να αναδειχτούν με την πρόταση αυτή αποκατάστασής του;

Δ.Λ.: Ότι έχω συλλέξει από τις πρώτες επισκέψεις στο σπίτι και γενικά στο Πήλιο, είναι η δομή της στέγης, η πέτρα του, η όλη αρχιτεκτονική του και το αγνάντεμα που προσφέρει σε όποιο κομμάτι και αν σταθείς. Άρα θα ήθελα να αναδειχτεί η δομή των ξύλων της στέγης και ο βράχος. Η δόμηση της στέγης και η πέτρα μου γεννούν μνήμες από τα παιδικά μου χρόνια, και έτσι θέλω να κλείσω τον κύκλο πάλι με αυτές τις εικόνες. Ο βράχος που βρίσκεται στο πίσω μέρος του κτίσματος με συγκίνησε, νιώθω ότι είναι στήριγμα όχι μόνο του σπιτιού αλλά και δικό μου και έτσι θέλω να παραμείνει και δεν θέλω να πειραχτεί. Επίσης θα ήθελα όλη η δόμηση της ξερολιθιάς που περικλείει το κτίσμα να παραμείνει και να αποκατασταθεί.

A.M.: Ποιοι θα είναι οι χρήστες του σπιτιού; Εσείς και ο γιος σας;

Δ.Λ.: Έχω ξεκαθαρισμένες αντιλήψεις: κανείς δεν παίρνει τίποτα μαζί του. Πάντοτε φεύγει και μένουν πίσω οι συνεχιστές. Η ζωή συνεχίζει μετά από εμάς με εντονότερους ακόμα ρυθμούς.

A.M.: Όταν βρίσκεστε στο σπίτι, σε ποιο δωμάτιο περνάτε τον περισσότερο χρόνο; Σας αρέσει να μεταφέρετε κάποιες από τις δραστηριότητες, όπως παρασκευή του φαγητού, συνέντευξη με φίλους κλπ., στον υπαίθριο χώρο του σπιτιού;

Δ.Λ.: Τις ώρες που είμαι στο σπίτι, βρίσκομαι κυρίως στο καθιστικό, όπου διαβάζω ή συνευρίσκομαι με φίλους, ενώ το καλοκαίρι απολαμβάνω να μεταφέρω κάποιες δραστηριότητες στο μπαλκόνι. Γενικά αποφεύγω να κλείνομαι σε ένα δωμάτιο.

A.M.: Ποιες είναι οι δικές σας ανάγκες, οι οποίες είναι σημαντικό να ικανοποιηθούν μέσα από τον σχεδιασμό;

Δ.Λ.: Θα ήθελα η κατοικία να προσαρμόζεται με την φύση και το βουνό. Να είναι λιτή και απέρριπτη. Θα ήθελα να βγαίνω στο μπαλκονάκι που βρίσκεται στην είσοδο του σπιτιού και να αγναντεύω. Το σπίτι αυτό θα είναι ένα ησυχαστήριο, ένα ορμητήριο για το Πήλιο, σημείο εκκίνησης ή αφετηρίας για τις εκδρομές στο βουνό.

Ερωτήσεις που απευθύναμε στον Αριστοτέλη Λιόντο

(Μηχανικός λογισμικού, 31 ετών, ζει και εργάζεται τα τελευταία 11 χρόνια στην Grenoble, Γαλλία)

A.M.: Περιγράψτε την πόλη στην οποία ζείτε και εργάζεστε καθώς και το σπίτι στο οποίο κατοικείτε.

Αριστοτέλης Λιόντος.: Ζώ και εργάζομαι στην Grenoble, πόλη της κεντρικής Γαλλίας. Είναι μια μικρή πόλη, περίπου σαν την Πάτρα στο μέγεθος και περιβάλλεται από βουνά. Είναι η πρωτεύουσα των Άλπεων. Οι περισσότεροι που ζούμε εκεί, τα Σαββατοκύριακα προσπαθούμε να κάνουμε κάτι που να έχει σχέση με την φύση, αφού μπορεί κανείς μέσα σε μισή ώρα να βρίσκεται σε χιονοδρομικό κέντρο για παράδειγμα. Η πόλη έχει 4 γραμμές τραμ και πολλούς ποδηλατοδρόμους. Πρόκειται επίσης για μια πόλη με περισσότερο φοιτητικό πληθυσμό και πολλά εργαστήρια, νέων τεχνολογιών κλπ., όπου διεξάγονται διάφορες έρευνες. Το διαμέρισμα στο οποίο μένω δεν ξεπερνά τα 40 τ.μ., έχει ένα υπνοδωμάτιο με wc και το καθιστικό-κουζίνα.

A.M.: Δέχετε συχνά φίλους στο σπίτι ή προτιμάτε να κανονίζετε συναντήσεις εκτός του σπιτιού;

A. Λ.: Συνήθως κανονίζουμε να βρισκόμαστε εκτός σπιτιού με φίλους, και να πηγαίνουμε σε λίμνες ή σε χώρους δημόσιους όπου μπορεί κανείς να κάνει barbeque ή να αθληθεί.

A.M.: Όταν έρχεστε την Ελλάδα, ποιες περιοχές σας αρέσει να επισκέπτεστε;

A. Λ.: Μου αρέσει να εξερευνώ περιοχές που έχουν φυσική ομορφιά αλλά και κάποιο ιστορικό ενδιαφέρον, οπότε έχεις να επισκεφτείς κάποιο μουσείο ή κάποιο αρχαιολογικό χώρο και να γεμίσεις τον χρόνο σου ευχάριστα. Δεν είμαι καθόλου ο τύπος ανθρώπου που πηγαίνει και κάθεται με τις ώρες σε μια παραλία. Θέλω συνέχεια να κάνω πράγματα. Δεν έχω ιδιαίτερη προτίμηση σε κάποιο μέρος, περνώ εξίσου καλά στο βουνό όσο και σε παραθαλάσσια μέρη ή νησιά.

A.M.: Αναφέρετε κάποια από τα ενδιαφέροντα σας. Συμμετέχετε σε δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο φυσικό περιβάλλον; Πόσο συχνά βρίσκεστε στην φύση;

A. Λ.: Κάνω ορειβασία και αναρρίχηση συνήθως σε κάποια περιοχή των Άλπεων, αλλά και στην Ελλάδα όταν έρχομαι. Βρίσκομαι στο βουνό σχεδόν κάθε Σαββατοκύριακο.

A.M.: Έχετε κάποιο ιδιαίτερο δεσμό με κάποιες από τις περιοχές της Ελλάδας;

A. Λ.: Έχω συνδεθεί με την Ήπειρο λόγω του πατέρα μου, αλλά και με την Θεσσαλία λόγω της μητέρας μου. Έχω πολλές αναμνήσεις και εικόνες και από τις δύο περιοχές. Σε ότι αφορά την Ήπειρο, πολλές φορές βλέπω γιαγιάδες και νομίζω ότι βλέπω σκαλισμένο βράχο στα πρόσωπα τους. Σε αντίθεση με την Ήπειρο, οι άνθρωποι του κάμπου είναι διαφορετικοί. Για παράδειγμα οι Θεσσαλοί χρησιμοποιούν πολλή ιδιαίτερη γλώσσα. Ακόμη θα έλεγα ότι έχουν βιώσει διαφορετικά από τους Ηπειρώτες την ζωή. Έχω εικόνες από την γιαγιά και τον παππού μου να καλλιεργούν το χωράφι. Ακόμη έχω παρατηρήσει πολλές διαφορές στην νοοτροπία μεταξύ Θεσσαλών και Ηπειρωτών. Παραδείγματος χάριν οι Θεσσαλοί, σε αντίθεση με τους Ηπειρώτες είναι πολύ δεισιδαίμονες.

A.M.: Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει έντονη την ανάγκη της απομόνωσης όταν την θέλει και της επικοινωνίας, όταν την θέλει. Αυτή η αντίφαση θεωρείται ότι είναι ένα απαραίτητο συστατικό στον σχεδιασμό. Από την δική σας εμπειρία, πως νομίζετε ότι μεταφράζεται αυτό σε χώρο; Έχετε κάποιες προτάσεις ή ιδιαίτερα αιτήματα τα οποία να αφορούν στην διευθέτηση των χώρων στο σπίτι σας στην Μακρινίτσα Πηλίου;

A. Λ.: Το σπίτι όπως είπαμε και πριν αποτελεί ησυχαστήριο. Όμως εκτός από αυτό, σου δίνεται η δυνατότητα όταν μπεις στο σπίτι να απομονωθείς και όταν κοιτάξεις ξαφνικά έξω από το παράθυρο να βρεθείς ξανά μέσα στον κόσμο. Δηλαδή η παρατήρηση του τοπίου, η ανάγνωση των αποστάσεων του σπιτιού από τα γύρω χωριά και την πόλη του Βόλου, επαναπροσδιορίζει την θέση σου στον χώρο. Σχετικά με το εσωτερικό του σπιτιού, δεν με ενδιαφέρει να αποκόβεται ηχητικά ή οπτικά το ένα δωμάτιο από το άλλο. Μάλιστα εγώ, λόγω της ορειβασίας έχω συνηθίσει να κοιμάμαι σε καταφύγια και σκηνές μαζί με πολύ κόσμο, και μάλιστα με κόσμο που μπορεί να μην γνωρίζω καλά. Ελπίζω να συμμεριστούν αυτή την άποψη και οι επισκέπτες. Θα ήθελα μόνο, αν είναι δυνατό, στην κρεβατοκάμαρα να μπορείς να είσαι σε ένα βαθμό απομονωμένος. Αλλά δεν νομίζω ότι σε αυτό το σπίτι θα θέλεις να είσαι απομονωμένος.

A.M.: Στις εξορμήσεις σας στην ύπαιθρο, αναζητάτε μια παραμονή σε αυτήν με τους όρους της πόλης, για παράδειγμα την παραμονή σε εξοχικά σπίτια υπάκουα στην λογική του διαμερίσματος εξοπλισμένα με τις ανάλογες ανέσεις; Συμμερίζεστε την άποψη ότι με πολύ λιγότερες ανέσεις μπορείτε να έχετε καλύτερη καθημερινή ζωή;

A. Λ.: Θα ήθελα κάποιες ανέσεις τεχνολογικές στο χώρο να υπάρχουν. Μπορεί να μην τις χρησιμοποιήσω ποτέ, αλλά θέλω για παράδειγμα να βρίσκω πληροφορίες μέσω διαδικτύου για τις διάφορες περιοχές του Πηλίου, μιας και θα κάνω εκδρομές με φίλους στο βουνό. Το internet αποτελεί μια βάση δεδομένων. Αν θέλω να πάω σε κάποιο κοντινό χωριό ή παραλία, οφείλω να παραδεχτώ ότι η πρώτη μου κίνηση είναι να συλλέξω πληροφορίες μέσω internet. Αν δεν υπάρχει internet, δεν θα πποηθώ, θα συνεχίσω το πρόγραμμα μου. Άλλωστε και στο βουνό όταν ανεβαίνουμε δεν έχουμε κάτι τεχνολογικό. Μόνο σκοινιά, τα παπούτσια σου και λίγο φαγητό στην τσάντα. Έχω την εντύπωση ότι όταν σχεδιάζεις κάτι, θα πρέπει η χρησιμότητα και η ομορφιά να συνδυάζονται. Η τεχνολογική υποστήριξη μπορεί να υπάρχει στον χώρο, αλλά να είναι κρυμμένη. Δεν χρειάζεται να φωνάζει την ύπαρξη της. Εν ολίγοις αυτό που με ενδιαφέρει είναι να έχω έναν ωραίο χώρο, τον οποίο θα μοιράζομαι με φίλους και ο οποίος θα παρέχει θερμική άνεση τον χειμώνα τουλάχιστον, γιατί το καλοκαίρι εγώ προσωπικά κάθομαι τον περισσότερο καιρό έξω. Να έχουμε την δυνατότητα δηλαδή να καθόμαστε και να πίνουμε ένα ποτήρι κρασί, χωρίς να κρυώνουμε τους χειμερινούς μήνες, ή χωρίς να μας χτυπάνε οι ακτίνες του ηλίου τους θερινούς.

A.M.: Υπάρχει κάτι που σας συνδέει με τον οικισμό της Μακρινίτσας, το κτισμένο δηλαδή περιβάλλον ή το φυσικό;

A. Λ.: Με την Μακρινίτσα δεν με συνδέει τίποτα απολύτως. Μου αρέσει όμως πολύ η αρχιτεκτονική της και με συνδέει με αυτήν η εμπειρία που έχω με την πέτρα και με το βουνό. Με συγκινεί ακόμη ο τρόπος που δούλευαν την πέτρα σε αυτές τις περιοχές. Μου έχει διηγηθεί άλλωστε πολλές ιστορίες ο πατέρας μου για την πέτρα και την σημασία της, και σε ένα βαθμό θεωρώ ότι μου έχει μεταδώσει αυτή την αγάπη του για τα πέτρινα κτίσματα εκείνης της χρονικής περιόδου. Έχω αναμνήσεις από τη Μακρινίτσα, αλλά δεν τις θεωρώ τόσο σημαντικές ώστε να πω ότι είμαι δεμένος με το συγκεκριμένο χωριό.

A.M.: Πιστεύετε ότι ο σχεδιασμός του εξωτερικού χώρου του σπιτιού είναι εξίσου σημαντικός με αυτόν του εσωτερικού; Θεωρείτε ότι ο περιβάλλον χώρος αποτελεί συνέχεια και προέκταση του εσωτερικού;

A. Λ.: Αυτό που προανέφερα είναι ότι και σε εμένα και τον πατέρα μου αρέσει το γεγονός ότι τα σπίτια στη Μακρινίτσα δένουν τόσο καλά με το τοπίο. Για μένα ο εξωτερικός χώρος του σπιτιού εκφράζει το πώς συνδιαλέγεσαι με την κοινωνία της Μακρινίτσας. Επίσης, λείει κάποια πράγματα για το τι άνθρωπος είσαι. Επομένως θα πρέπει να είναι εξίσου, αν όχι και περισσότερο επιμελημένος με το εσωτερικό του σπιτιού και ιδιαίτερα προσεγγμένος. Κάτι το

οποίο θα ήθελα, είναι το εξωτερικό του σπιτιού να είναι ανοιχτό προς τον κόσμο της Μακρινίτσας ή προς τους περαστικούς. Θα ήθελα η ροή του λιθόστρωτου κοινοτικού μονοπατιού να μπορεί να σε φέρει μέσα στην αυλή του σπιτιού.

Α.Μ.: Σας ενδιαφέρει ο βαθμός προσαρμοστικότητας του σπιτιού, ώστε το κτίσμα να μπορεί να ανταποκριθεί σε τυχόν νέες ανάγκες διαβίωσης των χρηστών που πρόκειται να προκύψουν, όπως η συγκατοίκηση με περισσότερα άτομα, με ηλικιωμένους ή ακόμα και με κατοικίδια ζώα;

Α. Λ.: Στην παρούσα φάση είναι σημαντικό να είναι πρακτικό το σπίτι, να χρησιμοποιείται δηλαδή εύκολα, ώστε τελικά να μπορείς να απολαύσεις το τοπίο. Ο πατέρας μου αυτή τη στιγμή είναι 73 χρόνων και είναι υγιέστατος. Όμως θα πρέπει να μπορεί να χρησιμοποιεί το σπίτι και στο μέλλον. Το ίδιο ισχύει και για εμένα. Αν προκύψουν καινούριες ανάγκες, τότε ίσως να κάνουμε κάποιο μετασχηματισμό. Επομένως το αν θα μας δίνει την δυνατότητα η αρχιτεκτονική πρόταση, να κάνουμε κάποια αλλαγή στο μέλλον, αν και εφόσον παρουσιαστεί ανάγκη, αυτό θα είχε ενδιαφέρον. Αλλά νομίζω ότι είναι δύσκολο να προβλέψεις εξαρχής κάποια πράγματα. Είναι δύσκολο για παράδειγμα, να ακολουθεί το σπίτι την εξέλιξη της οικογενειακής σύνθεσης.

1. Βλ. Κ.Μανωλίδης, *Η ύπαιθρος και τα τραύματα της μεταπολεμικής Ελλάδας. Η διεκδίκηση της υπαίθρου. Φύση και κοινωνικές πρακτικές στη σύγχρονη Ελλάδα*. Επιμ: Κ.Μανωλίδης, Θ.Καναρέλης, Εκδ: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών / Ίνδικτος, Αθήνα, 2009, σελ. 68.
2. Βλ. Κ.Μανωλίδης, σελ.74
3. Άρης Κωσταντινίδης, *Σύγχρονη αληθινή αρχιτεκτονική*, Αθήνα, 1978

6_ Αποτέλεσμα/ Πρόταση

Τα προβλήματα που αντιμετωπίσαμε στην πορεία του σχεδιασμού ήταν τόσο συνθετικά, όσο και οικοδομικά. Ερωτήματα που κυρίως μας απασχόλησαν είναι τα εξής:

- α) πώς ξανασχεδιάζουμε αυτή την κατοικία, της οποίας η δομή καθορίστηκε από τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες του προηγούμενου αιώνα, ώστε να μπορέσει να υποδεχτεί την μελλοντική ζωή των νέων χρηστών,
- β) πώς αποκαθιστούμε το υφιστάμενο κέλυφος και οργανώνουμε τον περιβάλλοντα χώρο, προκειμένου να δεχτεί νέες χρήσεις, κάνοντας ελάχιστες επεμβάσεις, όχι μόνο για να διατηρήσουμε απείραχτο το τοπίο, αλλά και για λόγους οικονομίας,
- γ) πώς χρησιμοποιούμε την έρευνα που προηγήθηκε για το τοπίο, το κτίριο και τον χρήστη, και με ποιο τρόπο συσχετίζονται οι πληροφορίες που έχουμε συλλέξει. Πως τροφοδοτούν τον σχεδιασμό η περιγραφή των χωρικών σχέσεων και του νοήματός τους που έχει προηγηθεί καθώς και τα συμπεράσματα που έχουν προκύψει, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο χώρος μέσα και έξω από την κατοικία,
- δ) ποιες σχεδιαστικές προθέσεις θα εναρμονίσουν το εσωτερικό της κατοικίας με τον εξωτερικό υπαίθριο χώρο, και με ποιο τρόπο η συνολική παρέμβαση θα “δέσει” με το ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον και την αρχιτεκτονική της Μακρινίτσας.

Αρχικά έγιναν οι απαραίτητες χειρονομίες ενσωμάτωσης στις αναλογίες των μεγεθών που επιβάλλει το οικόπεδο και η σχέση του ερειπίου με τις γειτονικές οικοδομές. Κατόπιν δόθηκε έμφαση στην κίνηση και στην απεριόριστη θέα προς τον Παγασητικό. Θεωρήσαμε έτσι, ότι η κίνηση μπορεί να καταλήξει σε τελετουργική πορεία προς την θέα, με ενδιάμεσους χώρους-διαφράγματα που μεσολαβούν από την είσοδο στον βορρά, ως την τελική στάση απέναντι στην θέα. Η τελετουργική πορεία επιβάλλει μια χωρογραφία της κίνησης που στηρίζεται στην διαπερατότητα και τον έλεγχο των εναλλαγών του φυσικού φωτισμού και των κάθετων επιπέδων των χτισμένων στοιχείων που παρεμβάλλονται και των ανοιγμάτων που φέρουν.

Ο υπαίθριος χώρος οργανώνεται, καθώς διασχίζουμε το οικόπεδο από τη δύση προς την ανατολή ως εξής: Τοίχιο που περιέχει την είσοδο-περιστρεφόμενο πανέλο βρίσκεται στο άκρο του οικοπέδου. Ακολουθεί η υπαίθρια κουζίνα-ψησταριά για παρασκευή φαγητού, χτισμένη σαν προέκταση του υπάρχοντος ερειπίου που χρησίμευε πιθανότατα σαν εξωτερική τουαλέτα. Στην συνέχεια δυο αναληματικοί τοίχοι από ανεπίχριστο μπετόν, οι οποίοι φέρουν σκάλα που σε κατευθύνει προς τα ανώτερα επίπεδα του κήπου, λειτουργούν ως στήριγμα για την πέργολα, κάτω από την οποία στεγάζεται το υπαίθριο καθιστικό. Τέλος λίγο πριν εισέλθουμε στη κατοικία από την δευτερεύουσα είσοδο που έχει διανοιχτεί στη δυτική όψη της προκειμένου να διευκολυνθεί η κίνηση, βρίσκουμε πλάτωμα από το οποίο έχει κανείς την καλύτερη δυνατή θέα. Από εκεί ξεκινά κλίμακα-αμφιθέατρο η οποία σε οδηγεί στα κατώτερα επίπεδα του οικοπέδου, ενώ μπορεί να χρησιμεύσει και ως χώρος συνέντευξης ή

καλλιτεχνικής δραστηριότητας.

Όλοι αυτοί οι χώροι είναι τοποθετημένοι με τρόπο τέτοιο ώστε να συνδιαλέγονται. Έγινε προσπάθεια να δοθούν ιδιότητες σε αυτούς τους χώρους, με την χρήση διαφορετικών υφών και υλικών, με σκοπό να τους αποδώσουν νόημα. Ακόμη οι λειτουργίες αυτές δεν βρίσκονται ποτέ παραταγμένες στην σειρά. Αντιθέτως χωροθετούνται σε διαγώνια θέση μεταξύ τους με διάθεση να χωρογραφίσουν την πορεία προς την κατοικία.

Αναπαράγεται με αυτό τον τρόπο η εμπειρία της κίνησης ζικ-ζακ στον περιπατητή, όπως διαπιστώσαμε πρωτίτερα ότι συμβαίνει όταν αυτός κινείται εντός του οικισμού. Οι κινήσεις διασταυρώνονται διαρκώς εσωτερικά του οικοπέδου και δημιουργούν με την βοήθεια των διαφορετικών επιπέδων και των διαγώνιων σχέσεων μεταξύ των χώρων, νοητό πλέγμα εναρμονισμένο προς τις κατευθύνσεις βορρά-νότου και ανατολής δύσης. Βρίσκουμε δηλαδή εντός του οικοπέδου, μια μικρογραφία της Μακρινίτσας.

Το εύρημα της υποταγής των σχεδιαστικών γραμμών στις κατευθύνσεις βορρά-νότου και ανατολής δύσης, οι οποίες καθορίζονται από το συγκεκριμένο γεωγραφικό μήκος και πλάτος της θέσης του κτίσματος, προσφέρει την αίσθηση διαρκούς προσανατολισμού στον επισκέπτη και του υπενθυμίζει κατά μια έννοια την θέση του σε σχέση με το τοπίο, τον Βόλο και τα υπόλοιπα χωριά του Πηλίου.

Η ίδια στρατηγική ακολουθείται και στο εσωτερικό της κατοικίας. Διαρκές ζικ-ζακ επιτελείται στο οριζόντιο, αλλά και στον κατακόρυφο άξονα μεταξύ των χώρων-δωματίων. Στην κατεύθυνση βορρά-νότου τοποθετείται τοίχος από εμφανές μπετόν, ο οποίος χωρίζει σε δυο ζώνες την κατοικία: το καθημερινό στον όροφο και την κουζίνα στο ισόγειο, από τους πιο ιδιωτικούς χώρους των υπνοδωματίων. Ο τοίχος εξυπηρετεί ακόμη, στην καλύτερη στήριξη του δαπέδου καθώς και στο “δέσιμο” των τοίχων, εφόσον “αγκιστρώνει” την νότια όψη με τον βορινό τοίχο που πατάει στον βράχο.

Πατάρι τέλος τοποθετείται στο ανώτερο σημείο της κατοικίας, στον χώρο ανάμεσα στη στέγη και στον όροφο, το οποίο προσδίδει το συμβολισμό της σκαλωσιάς στον τοίχο από εμφανές σκυρόδεμα που χωρίζει το κτίσμα στα δυο. Επίσης επεκτείνει το βλέμμα προς τα πάνω, δημιουργώντας την ψευδαίσθηση ότι ο χώρος συνεχίζεται.

Ο περιβάλλον χώρος_

Το σπίτι αποτελεί ησυχαστήριο. Σου δίνεται η δυνατότητα όταν μπεις στο σπίτι να απομονωθείς και όταν κοιτάξεις ξαφνικά έξω από το παράθυρο, να βρεθείς ξανά μέσα στον κόσμο. Δηλαδή η παρατήρηση του τοπίου, η ανάγνωση των αποστάσεων του σπιτιού από τα γύρω χωριά και την πόλη του Βόλου, επαναπροσδιορίζει την θέση σου στον χώρο.

Ο εξωτερικός χώρος του σπιτιού εκφράζει το πώς συνδιαλέγεσαι με την κοινωνία της Μακρινίτσας. Επίσης, μαρτυρά στοιχεία για την προσωπικότητα και τις προθέσεις του ιδιοκτήτη-χρήστη. Επομένως θα πρέπει οι προθέσεις που έχουμε όταν σχεδιάζουμε τον υπαίθριο χώρο του σπιτιού, να συνάδουν με τις προθέσεις και την προσωπικότητα των ανθρώπων που θα χρησιμοποιήσουν αυτό το σπίτι.

Κάτι το οποίο τέθηκε σαν ζητούμενο από τον ιδιοκτήτη ήταν το εξωτερικό του σπιτιού να ανοίγεται προς την κοινωνία της Μακρινίτσας, τους κατοίκους και τους περαστικούς του χωριού. Δόθηκε επομένως έμφαση, ώστε η ροή του κοινοτικού μονοπατιού να μπορεί να σε φέρει μέσα στην αυλή του σπιτιού. Στο κάτω μέρος του οικοπέδου τοποθετήθηκε ραμπόσκαλα, η οποία ξεκινά από το λιθόστρωτο μονοπάτι και σαν διακλάδωση αυτού σε παρασύρει να εισέλθεις στο οικόπεδο.

Η κλίση της ραμπόσκαλας είναι απαλή (2%) και το μήκος της περιορισμένο ώστε να μην κουράζει. Μόλις την διασχίσει κανείς βρίσκεται σε πλάτωμα όπου μπορεί να εμποτεύσει το τοπίο. Σε αυτή την θέση έχει κανείς τις εξής δυνατότητες: είτε να προχωρήσει και αφού κατέβει δύο σκαλοπάτια να βρεθεί στο κάτω μέρος του σπιτιού (κουζίνα, αποθήκη, μπάνιο), είτε να ανέβει την παλιά πέτρινη κλίμακα που εφάπτεται προς το σπίτι και να εισέλθει στον όροφο (κύρια είσοδος στο κτίσμα, καθιστικό, υπνοδωμάτια), είτε τέλος να οδηγηθεί μέσω μιας σκάλας, η οποία έχει αμφιθεατρική μορφή στην μεσαία στάθμη του οικοπέδου όπου υπάρχει υπαίθρια κουζίνα και καθιστικό.

Προσεγγίζοντας κανείς την κατοικία από τον βορρά, συναντά πλάτωμα στην θέση όπου διασταυρώνονται τρία μονοπάτια. Εκεί όπου βρίσκεται η λιθόκτιστη κρήνη "Ροδιά", τοποθετείται πόρτα εισόδου. Η πόρτα αποτελεί συνέχεια τοιχίου από εμφανές μπετόν και έχει μορφή περιστρεφόμενου πανέλου, το οποίο μπορεί να σταθεροποιηθεί σε διάφορες θέσεις. Οπότε υπάρχει μια θέση στην οποία κλείνει και αποκόπτει την οπτική επαφή με το εσωτερικό του οικοπέδου και αντίστροφα, ενώ σε όλες τις υπόλοιπες θέσεις σχηματίζει διάδρομο ή προέκταση του κοινοτικού δρόμου, που σε παρακινεί να προχωρήσεις και να ανακαλύψεις τον εσωτερικό κήπο. Επομένως είτε έρχεσαι από τον βορρά, είτε από τον νότο, υπάρχει η πρόθεση να μεταβείς από τον δημόσιο στον ιδιωτικό εσωτερικό χώρο του οικοπέδου με φυσικό και απαλό τρόπο.

Εν κατακλείδι θα λέγαμε όσον αφορά στο ζήτημα της επανάχρησης, ότι πετύχαμε τη συμβατικότητα των ελάχιστων παρεμβάσεων , χρησιμοποιώντας ως κατευθυντήριες γραμμές, αυτές που όρισαν η τοπογραφία, η τυπολογία και η ιστορικά τεκμηριωμένη ανάλυση της δομής του κτιρίου, καθώς και η ιδιοσυγκρασία του κάτοικου. Οι νέες επεμβάσεις για τον εκσυγχρονισμό και την ενεργοποίηση των χώρων της κατοικίας, ακολούθησαν την κατ' αναλογία μέθοδο σχεδιασμού ως προς τον τόπο, τον τύπο και την ιστορία. Δηλαδή οι νέες ελάχιστες επεμβάσεις σχεδιάστηκαν με σκοπό να ενισχύσουν και να αναδείξουν την τοπογραφία, την τυπολογία και την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του παραδοσιακού αυτού κτίσματος.

Κείμενα :

- > «Χωρογραφίες. Ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός του νοήματος», Γιάννης Πεπονής, εκδ: Αλεξάνδρεια, 1997

- > «Συναισθηματική Τοπογραφία», Δημήτρης Πικιώνης, εκδ: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1937

- > «Σύγχρονη Ελληνική Αρχιτεκτονική», Άρης Κωσταντινίδης, Αθήνα 1978

- > « "Όραίο, φριχτό κι απέρριπτο τοπίον" αναγνώσεις και προοπτικές του τοπίου στην Ελλάδα» εκδ: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

- > « Η ύπαιθρος και τα τραύματα της Μεταπολεμικής Ελλάδας. Η διεκδίκηση της υπαίθρου. Φύση και κοινωνικές πρακτικές στην σύγχρονη Ελλάδα.», Επιμ: Κ.Μανωλίδης, Θ.Καναρέλης εκδ: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

